

Joseph M. Burza
zostaviteľ

Štefan
Boleslav
Roman

URÁNOVÝ KRÁĽ

Stephen G. Roman
Chairman Global Atomic Corporation,
son of Stefan B. Roman

Preface

To those who will read “The Responsible Society”, to gain knowledge and enjoyment, I would like to mention that my father, Stefan Boleslav Roman, who was born in Veľký Ruskov, Eastern Slovakia, was a passionate individual who had strong beliefs in the Judeo-Christian Concept of life and liberty. He came to Canada as a young boy of 16, who did not speak English, and propelled himself to greatness through hard work and good fortune bestowed on him in his adopted country, Canada. He desperately missed his homeland of Slovakia and initiated and supported many pro-Slovak causes to aid Slovak people during dark years of oppression faced during World War 2 and subsequent communist domination. He fought for its freedom by whatever means he could and was the force behind the creation of the Slovak World Congress and many other initiatives. Sadly, he died one year before the liberation of Slovakia and other Soviet block countries. His efforts, through the promotion of religious and moral values brought Eugen Loeb and himself together to collaborate on this book. It is a book that delves into the intricacies of economics and how a Judeo-Christian based world would function. It would be a departure from the world as we know it today, however, thought should be given to returning to more sensible times where common sense, hard work and moral values built a strong society.

I hope you enjoy the read.

On behalf of my dear father,

Stephen G. Roman

U v dolároch, priniesol efekt požadovaný Američanmi a Britmi. Do roku 1956 bolo v mnohých častiach Kanady objavených viac ako 10000 rádioaktívnych lokalít a urán bol na čele všetkých ostatných kovov v počte skúmaných vyhládok ťažby. Vtedy doslova „cez noc“ ťažobné spoločnosti rýchlo investovali do výstavby baní a vytvárania komunity v tejto predtým neznámej obrovskej divočine.

„Back Staking Bee“ bola vopred veľmi dômyselne premyslená, dohodnutá a aj urobená unikátna operácia v registrácii nárokov na nájdené lokality uránovej rudy. Je to veľmi pozitívny príklad solidarity a kolektívnej spolupráce. Spoločne až osemdesiat prospektorov, s geológmi, právnikmi, účtovníkmi, úradníkmi, ale aj kuchármi a sekretárkami (pretože aj tí sú nevyhnutní k spoločnému úspechu a následne majú tiež právo aj na priemerný zisk) sa na zhromaždení na teritóriu blízko objaveného uránového poľa „Veľkého Z“ dohodli a a podľa dohody potom aj konali, aby svoje nároky na objavy uránových zásob zaregistrovali rýchlo a potichu. Po dokončení tejto unikátnej operácie bolo na jednom z najväčších objavených polí uránu na svete podaných viac ako 1400 nárokov na registráciu na ploche 56000 akrov. Následné zriadenie 12 uránových baní na tak malom území a za tak krátku dobu nemalo precedens. Bane boli jasne identifikované a niektoré z nich aj postavili ešte predtým, ako tam vybudovali potrebné baraky, ktoré by potom prijali tú lavínu ľudí, ktorí sa do tejto oblasti nahrnuli voda pri záplavách, aby tam mohli pracovať. Objav tohto obrovského rudného uránového ložiska v tzv. „Kanadskom štíte“ neďaleko jazera Elliot na začiatku 50. rokov - takzvané uránové pole „Big Z“, teda akýsi koridor s rozlohou 100 štvorcových míľ, v júni v roku 1953 v Kanadskom štíte, resp. nazývanej tiež Laurentiánska plošina, je rozsiahla oblasť exponovaných pre-kambrických magmatických a vysoko kvalitných metamorfovaných hornín, ktoré tvoria starodávne geologické jadro severoamerického kontinentu. Objav sa dá porovnávať iba s historickou „Zlatou horúčkou na Klondajku.“

Skutočný prvotný gigantický úspech Štefana B. Romana

Štefan B. Roman už bol úspešným majiteľom Consolidated Denison Mines.

Po uskutočnení geniálnej operácie „Back Staking Bee“ kúpil od prospektora Arthura Stolleryho jeho 83 strategických pohľadávok, ktoré vlastne obsahovali najväčšie ložiská uránu v tom čase na svete a z jeho Denison Mines sa stala veľká banská spoločnosť. Arthur Stollery bol vzácnou kombináciou geológa - prospektora, objaviteľa minerálnych ložísk a podnikateľa. Stollery vsadil na pozemky práve v oblasti Elliot Lake v Ontáriu, kde sa neskôr potvrdilo, že sú nositeľmi obrovského uránového ložiska. Pri prieskume a analýze úvodných dvoch vrto, ktoré viedli k objavu tohto náleziska na svetovej úrovni, použil nielen svoju dlhoročnú intuíciu ale aj geologický výklad na základe svojich nazhromaždených poznatkov o regionálnej geologickej formácii. Stollery najprv chcel za svojich 83 banských pohľadávok v Elliot Lake jeden milión kanadských dolárov (veľmi dobre vedel, že sú tej ceny hodné). Ale Štefan Roman toľko nemal. Mal však vytrvalosť, schopnosť vyjednávať, presviedčať a ponúkať spoluprácu. Nakoniec sa aj napriek prvotnému odmietaniu zo strany Stolleryho dohodli. Štefan B. Roman Stollerymu vyplatil v hotovosti zhruba 30000 kanadských dolárov, a zároveň sa Stollery stal majiteľom 500000 akcií spoločnosti Consolidated Denison, čím sa stal jej spolumajiteľom a zároveň Romanovým spolupracovníkom. Táto obchodná transakcia nakoniec presadila spoločnosť Denison a jej hlavného majiteľa Štefana B. Romana do „prvej ligy“ svetového ťažobného priemyslu. Na týchto základoch vtedajšieho najväčšieho ložiska uránu na svete potom Štefan B. Roman vybudoval svetovú spoločnosť Denison a jej pridruženú spoločnosť Roman Corporation. Arthur Stollery bol v spoločnosti Denison aj výkonným riaditeľom a v jeho začiatkoch pomáhal najímať viacerých neskorších kľúčových vedúcich pracovníkov a aktívne Romanovi pomáhal. Zohral kľúčovú úlohu pri vybudovaní a rozvoju dvoch veľkých baní - vytvoril základy formovania baní Denison Mines a Camflo Mines a ostatných inšpiroval svojím vodcovským nasadením, obetavosťou a osobnou integritou. V roku 1954 už pri prvom vrte osobne rozpoznal líniu pretínajúcu konglomerát uránu, ktorá neskôr potvrdila najväčšie nálezisko uránu, ktoré bolo doposiaľ na svete objavené. Tento objav neskôr urobil z Denison Mines najväčšieho producenta uránu na svete. Už spomínaný Dr. Franc Joubin, zaslúžilý uránový kanadský expert (muž, ktorý vlastne skutočne prvý objavil urán v Elliot Lake) hodnotil obchod kúpenia akcií: „Bol to korok vo fľaši pre Steva Romana. Otvoril fľašu a objavil sa magický džin ktorý plní všetky priania.“

Urán aj pre komerčné účely

V 60. rokoch sa však jej charakter produkcie zmenil, keď armáda USA ukončila nákup kanadských uránových rúd na účely atómových zbraní a od tej doby sa urán začali dodávať pre komerčné jadrové elektrárne. Baňa Eldorado v Port Radium pokračovala vo výrobe uránovej rudy až do roku 1960, keď bola opäť odstavená, ale v roku 1964 ju znovu otvorili už hlavne ako striebornú baňu.

Uránová baňa v Elliot Lake

Na fotografii zľava: 19-ročný Stephen G. Roman, jeho bratia Peter Roman a David Roman, Štefan B. Roman a manažér bane Ken Donald pred šachtou 2 Elliot Lake, Denison Mines, začiatok 70-tych rokov

v Novom Ruskove, domovskej dedine pána Romana, keďže tento chrám slúžil ako model pre budúcu katedrálu.²⁵ Stavebné práce sa začali na sviatok Uvedenia Presvätej Bohorodičky do chrámu 21. novembra 1983.²⁶

Na veľkonočný pondelok, 31. marca 1986 boli na katedrálu umiestnené cibulovité kupoly, a celý päťhodinový proces sledoval popri pánovi Romanovi aj biskup Rusnák.²⁷ Pri odpuste v roku 1986 bola 10. augusta slávnostná posviacka troch zvonov, ktorú vykonal kardinál Emmett Carter (1912 - 2003), torontský arcibiskup. Zvony odliala firma Paccard z Francúzska. Vážili 37 000, 21 000 a 13 000 libier, boli pomenované Sv. Štefan, sv. Anna a prorok Daniel, pričom vytvorili najväčšiu trojicu zvonov na svete.²⁸ Kto vybral meno sv. Štefana pre najväčší zvon asi nebude ťažké si domyslieť... 13. februára 1986 napísal biskup Rusnák list, ktorým na slávnosť posviacky zvonov pozval Matku Terezu (1910 - 1997) z indickej Kalkaty, ktorá sa v tej dobe tešila veľkej obľube v katolíckom svete. Tá mu odpísala, poďakujúc sa za pozvanie, ktoré ale diplomaticky odmietla.²⁹ Pozdravný telegram poslal v mene pápeža Jána Pavla II. aj vatikánsky štátny sekretár Agostino kardinál Casaroli (1914 - 1998).³⁰ Na zvony neprispela len rodina Romanová, ale množstvo ľudí nielen z eparchie v Kanade, ale aj zo Spojených štátov. Zoznamy darcov vychádzali v časopise Mária. A práve tento moment, že sa dokázal o úspech podeliť aj s ostatnými krajinami svedčí o veľkosti ducha pána Romana. Prvým sobášom v katedrále, na ktorom boli biskupi Rusnák a Borecký bol 29. augusta 1987 sobáš Clare Elisabeth Seston a Davida Andrewa Romana, syna Štefana B. Romana.³¹ Počnúc 1. septembrom 1987 biskup Rusnák menoval otca Johna Fetsca CSsR (1929 - 2009) za prvého rektora katedrály, vďaka čomu sa v katedrále začali od 6. decembra 1987 pravidelné liturgie pre verejnosť.³²

Pápežská návšteva roku 1984

S príbehom katedrály je prepojený aj príbeh pápežskej návštevy v roku 1984, ktorá sa navždy zapísala do dejín slovenského katolicizmu vo všeobecnosti a slovenských gréckokatolíkov zvlášť. Počas svojej apoštolskej cesty do Kanady prišiel Ján Pavol II. 15. septembra 1984 aj do Unionville a vykonal posviacku rozostavanej katedrály Premenenia Pána.

Keďže Svätý Otec, dnes už svätý Ján Pavol II., zriadil eparchiu sv. Cyrila a Metoda, mnohí sa nádejali, že počas jeho plánovanej návštevy Kanady v roku 1984 príde posvätiť aj základný kameň tejto rozostavanej katedrály. Ešte v roku 1983 počas privátnej audiencie biskup Michal Rusnák pozval pápeža na posviacku.³³ Kanadská tlač ako aj mnohé vplyvné kruhy neboli tejto posviacke naklonené, ako o tom svedčia mnohé články, ktoré na svojich stránkach uverejnil aj časopis Mária.³⁴

Nadišiel 15. september 1984. V momente nádherného západu slnka za katedrálou³⁵ prišla limuzína Svätého Otca. Sprevádzaná dvadsiatimi šiestimi policajnými motocyklami so zapnutými svetlami, ktoré viedli kolónu áut, priviedla pápeža pred rozostavanú katedrálu. Ukrajinský zbor Baturyn zahrал slávnostnú fanfáru, ochranka otvorila dvere a Svätý Otec vystúpil. Privítal ho biskup Rusnák, ktorému je na fotkách z toho pamätného dňa jasne vidieť slzy dojatia. Potom nasledoval oficiálny uvítací výbor s predstaviteľmi samosprávy, rozličných organizácií a rodiny pána Romana. Nasledovalo privítanie biskupom Rusnákom, obrad posviacky a potom pán Roman v mene eparchie odovzdal pápežovi ako dar strieborný triptych. Samotnú návštevu pripomínajú dodnes bronzové reliéfy na priečelí katedrály. Hoci mnohí to vnímali len ako aktivitu pána Romana, táto návšteva mala v časoch neslobody v Československu obrovský význam pre slovenský národ a slovenských gréckokatolíkov. Po návšteve pápeža v novembri 1981 na Slovenskom ústave v Ríme to bola druhá pápežova návšteva medzi Slováckmi v zahraničí. Bez debaty to bol ale aj jeden zo životných okamihov pre pána Romana, ktorý ukázal, že vie použiť váhu svojho kapitálu aj v službe svojmu cirkevnému spoločenstvu.

O celom priebehu návštevy a posviacky vyšla nádherná reprezentatívna kniha, tlačená na kriedovom papieri a viazaná do zamatu s názvom Our Heritage of Faith (Naše dedičstvo viery), ktorú redigovala Anička Romanová, najmladšie dieťa pána Romana.

Pri tejto návšteve pápež Ján Pavol II. spomenul aj časopis miestnych gréckokatolíkov s názvom Mária. Doslovne povedal: „Prv, než by som skončil, chcem Vám vyjadriť, akú radosť mi pôsobí Vaša oddanosť Matke Božej. Je to zjavné vo Vašej liturgii a prejavuje sa už i vydávaním časopisu s názvom Mária. Tento časopis je potechou pre ľud vzdialený od svojej domoviny a je aj prostriedkom na šírenie mariánskej úcty. Len pokračujte v tomto chvályhodnom podujatí a nech Vás Panna Mária sprevádza na Vašej ceste.“³⁶ A aktivity pána Romana súviseli aj s týmto časopisom.

pápež Ján Pavol II. a Štefan B. Roman pri pápežskej návšteve a posviacke katedrály (1984)

pápež Ján Pavol II. vykonáva posviacku katedrály Premenenia Pána (1984)

zvon pre katedrálu Premenenia Pána v Unionville

predseda SKS Štefan B. Roman. Na konferencii vystúpil aj predseda bavorskej vlády Franz-Josef Straus. Na konferencii prednášali zástupcovia Bulharov, Čechov, Maďarov, Nemcov, Poliakov a Slovákov. Za postoj Svetového kongresu Slovákov k otázkam strednej Európy dostal Štefan B. Roman 17. mája 1986 Cenu cisára Karola IV., ktorá sa udeľuje významným európskym osobnostiam.

Osobná prestíž Štefana B. Romana vzrástla aj tým, že mu tri kanadské univerzity udelili čestné doktoráty práva: v roku 1967 na St. Francis University v Antigonish, v roku 1968 na University of Toronto a v roku 1980 na Laurentian University v Sudbury v Ontariu. V knihe Canadian Establishment bol uvedený na prvom mieste medzi multimilionármi a v knihe Faces of Canada medzi najdôležitejšími osobnosťami Kanady.

Vyznamenania SKS

Jedna z najkrajších tradícií počas generálnych zhromaždení Svetového kongresu Slovákov bolo udeľovanie vyznamenaní Svetového kongresu Slovákov. Definitívny Štatút o udeľovaní vyznamenaní Svetového kongresu Slovákov bol prijatý v roku 1975 a stanovoval, že Svetový kongres Slovákov ako vrcholná reprezentácia Slovákov v zahraničí udeľuje tieto vyznamenania:

1. Národnú cenu SKS
2. Pamätný diplom SKS
3. Záslužný diplom SKS
4. Záslužnú medailu SKS

Prvé tri Národné ceny SKS boli udelené už v roku 1973 a ich prvými nositeľmi sa stali senátor Claiborne de Borde Pell, protestantský teológ Jaroslav Pelikán a profesor cirkevných dejín na Yale University a básnik Valentín Beniak.

V roku 1975 v Ríme 1975 to boli taliansky štátnik Guidio Gonella, minister spravodlivosti a školstva, katolícky biskup Andrej Grutka a národohospodár Eugen Lobl.

V roku 1978 vo Washingtone americký prezident James Earl E. Carter, umenovec Jozef G. Cincík, benediktínsky opát Teodor J. Kojiš a básnik Andrej Žarnov.

V roku 1981 v Toronte to boli predseda ontárijkej vlády Wiliam G. Davis, ukrajinský biskup Isidore Borecky a podpredseda SKS Jozef M. Kirschbaum.

V roku 1984 v New Yorku to boli katolícky teológ Michael Novak, publicista Imrich Kružliak, provinciál slovenských jezuitov Félix J. Litva a poslanec Európskeho parlamentu Heinrich Aigner.

V roku 1987 v Toronte to boli politik Pavol Čarnogurský, bývalý poslanec Slovenského snemu, prenasledovaný komunistickým režimom, čestný predseda Slovenskej ligy v Amerike Edward J. Behunčík a nemecký poslanec Hans Graf Huyn.

Jednou z paralelných aktivít generálnych zhromaždení Svetového kongresu Slovákov boli konferencie zamerané na vedu a kultúru. Bolo ich päť a vždy mali medzinárodný charakter. Prednášali na nich profesori z amerických a západoeurópskych univerzít, kultúrni a vedeckí pracovníci z Európy, Kanady a USA, okrem iných aj syn posledného cisára Rakúsko-Uhorska arcivojvoda Otto von Habsburg.

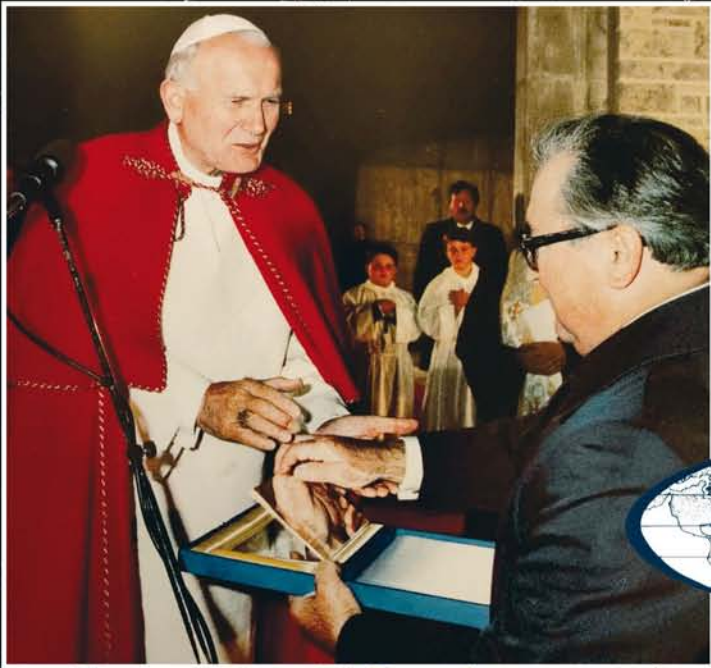
Všetky Generálne zhromaždenia SKS mali za cieľ kontrolovať činnosť jednotlivých orgánov a komisií a informovať účastníkov o slovenskej problematike. Generálne zhromaždenia boli tiež príležitosťou na udeľovanie cien, diplomov za zásluhy a medailí slovenským osobnostiam, vedeckým pracovníkom alebo umelcom. SKS podporil vydanie mnohých kníh a usporiadanie viacerých kultúrnych podujatí.

Vďaka porozumeniu Štefana B. Roman Svetový kongres Slovákov podporoval vydanie alebo zakupoval a daroval univerzitám a verejným knižniciam na Západe veľký počet kníh a publikácií o Slovensku v cudzích jazykoch. Začal plánovanú kultúrnu a publikačnú činnosť s úmyslom dať do univerzitných a verejných knižníc informácie o slovenskej histórii, kultúre, literatúre a politike. Do tohto okruhu spadá aj štipendijná akcia Stephen B. Roman Award (Cena Štefana B. Romana). Prvá cena 10.000 USD bola udelená právničke Karin Schmidovej zo Štátnej univerzity v Bonne za dizertačnú prácu Slovenská republika 1939 – 1945: štátprávne a medzinárodnoprávne pozorovania.

Štefan B. Roman za rečníckym pultom počas GZ SKS v Toronte v roku 1987.
Zdroj: SNA, fond Dušan Tóth.

Štefan Boleslav Roman

Najvýznamnejší podnikateľ slovenského pôvodu v histórii:

- Jeho spoločnosť Denison Mines vlastnila najväčšie uránové bane na svete,
- právnym poradcom Romana bol neskorší americký prezident Richard Nixon,
- bol majiteľom najväčších uhoľných baní v Kanade,
- vlastnil druhú najväčšiu sieť pekární v USA - General Baki,
- jeho spoločnosť Romandale farms vydražila plemennú kravu za 1,45 milióna dolárov, čo bolo zapísané do Guinnessovej knihy rekordov,
- v roku 1970 založil v New Yorku najvýznamnejšiu organizáciu Slovákov v histórii - Svetový kongres Slovákov,
- v Markhame dal postaviť Katedrálu Premenenia Pána s najväčšími zvonmi v celej Kanade, ktorú v septembri 1984 posvätil pápež Ján Pavol II. osobne.

ISBN 978-80-969328-3-2

9 788096 932832

S finančnou podporou
Úradu pre Slovákov
žijúcich v zahraničí